

A TÉL KÜSZÖBÉN

NOVEMBERBEN beállt az orosz tél. Mikor ezeket a sorokat leírjuk, még nem bírálható el, vajjon a tél beállta a nyáron megkezdett és azóta szakadatlanul tartó német-szovjet mozgó háborúnak végét jelenti-e, illetve hogy a szovjet arcvonal képes-e a nyáron megindított támadó hadműveletét a télen át is mozgásban tartani?

A szovjet hadaknak ezt a nagyarányú nyári támadását megelőzte a német arcvonalnak Kurszk irányában Bjelgorod és Orel felől a szovjet arcvonal támadó előkészületeinek megzavarása céljából július 5-én megindított előretörése. Az ekként keletkezett kettős csatát a német arcvonal nem fejezte be. Az igen szívós ellenállásnak, majd ellentámadásnak hatása alatt a német hadvezetés nagyarányú arcvonalrövidítést határozott el, ennek megfelelően augusztus 5-én kiürítette Bjelgorodot és Öreit s megkezdte hosszantartó „elszakadó“ hadmozdulatát. Ennek során a szovjet arcvonal ellentámadása kiterjeszkedett balról az Azovi-tengerig, jobbról Neveiiig. A megtámadott német arcvonalrész október folyamán megállapodni látszott. Elhelyezkedett

¹ Curentul 1943 máj. 1. Pozipa de rezistentá inaintati a romftnismului (8. o.).

közepével a Dnyepr felső és középső folyása mögött Orsától Zaporozsjéig, hídfőkkel a keleti parton Kievnél, Kremencsugnál, Dnyepropetrovszknál és Zaporozsjénél, a balszárny megállt Vitebszk vidékén, a jobbszánya a Dnyepr előtt, Zaporozsje—Melitopol vonalában, hogy megtartsa kapcsolatát a Krím-félszigeten lévő — oda a kubáni német hídfőből visszament — német erőekkel.

Ekkor az volt az általános vélemény, hogy a hadműveleteket félber szakítja a szokásos őszi esőzés, amely októberben rendszerint beáll. Az orosz őszi szeptemberben kezdődik, de már októberben eső mellett hó és fagy is váltakozik benne. A terep és a karban nem tartott utak ilyenkor járhatatlanokká válnak. Az idén azonban — akárcsak nálunk — elmaradt az őszi esőzés. A szovjet hadvezetés kihasználta a kedvező időjárást és megtámadta a Kiev és az Azovi-lenger között települt német vonalakat. A német hadvezetés most már nem tért ki a mérkőzés elől. Ebben a hadiszerencse a szovjet arcvonalnak kedvezett. Sikerült neki nemcsak felszámolni a német Dnyepr-hídfőket, hanem magának több hídfőállást szerezni a folyam jobbpartján, így a Pripiet-torkolatánál, Kievtől kétoldalt, Kremencsugtól délre, majd később Dnyepropetrovszknál is. A kremencsugi hídfőből indult meg aztán a főtámadás Krivojrog irányában. Mikor pedig ez megrekedt az említett város előtt, a szovjet hadvezetés hirtelen fordulattal megkaparintotta Kievet és onnan nagyarányú támadást indított el északnyugat, nyugat, délnyugat és dél felé. Még ezt megelőzően szovjet csapatok megtámadták az alsó Dnyepr előtt elhelyezkedett német arcvonal-részt is és azt elkeseredett harcokban visszazorították a folyam jobbpartjára, s ezzel elvágták a földi összeköttetést a német arcvonal és a Krím-félszigeten lévő német haderők között.

A szovjet arcvonal tehát a déli szárnyon mindenütt tért nyert.

De az ilyen nagyarányú védőcsata, mint aminőt most a német arcvonal folytat, már az első világháborúban sem ment anélkül, hogy a védő ne lényegesen területfeladásra. Ez a tény egészen természetesen következett a kölcsönös erőviszonyokból. A védő ugyanis azért védekezik, mert nincs elég ereje a támadáshoz. A támadó kezében van az a nagy előny, hogy általános erőfölényéből a támadásra kiválasztott helyeken nyomasztó túlerőt halmozhat fel. Ezzel szemben a védőnek is van bizonyos előnye, ha ellenséges földön harcol. Ott könnyen adhat fel területet, rombolhat szét kiüríteni szándékolt városokat, ha mindez nem bír reá döntő jelentőséggel. Ezért kialakult az a nézet, hogy a védő nem veszít csatát, ha az ellenség támadását eredeti állásainál hátrább eső vonalban vagy térségben megállítja. A fődolog az, hogy megakadályozza az ellenséges terv megvalósulását, ami rendszerint a védő hadsereg megsemmisítését, vagy legalább is a magáénál nagyobb mértékű felhasználását tűzi ki célul. Régen a csatater elhagyása vereségnek számított. Ma az a vélemény, hogy a védő már megoldotta feladatát, ha keresztezi az ellenség tervét anélkül, hogy ebben elpusztult vagy túlságos károsodást szenvedett volna. A lényeg az, hogy harcképes maradjon. Ennek megfelelően az első világháború alatt egész sora volt a „védelemben aratott győzelmeknek“. Az valóban tény, hogy a támadó a totális háborúban nem sokra megy azzal, ha felörlő munkával hátrazorítja a védőarcvonalat; a háború sorsát döntően befolyásoló — valódi — győzelmet csak akkor arat, ha áttöri — helyrehozhatatlanul — az ellenség arcvonalát és ekként messze-menő üldözéshez nyit magának utat.

Régebben, mikor a hadviselő felek teljes ereje, vagy legalább főereje aránylag szűk téren csapott össze, mint például 1813-ban Lipszénél, 1815-ben Waterloonál, 1866-ban északon Königrätznél, délen Custozsánál, 1870-ben Sedannál, az ilyen csata valóban döntő volt, mert vagy eldöntötte az egész

háború, vagy valamely hadjárat sorsát. Ha a megvert fél mégis folytatta a háborút, csak kára volt belőle. Most azonban nem szűk téren szorosan együttartott hadseregek, hanem a nemzetek teljes hadviselési erői ütköznek meg és milliós haderők a kilométerek százaira, sőt Európa keletén már ezreire terjedő arcvonalon állanak egymással szemben. A régi értelemben vett egyetlen döntő csatáról tehát nem beszélhetünk. Valóban döntő a háború -végén vívott csatákból az utolsó vagy az utolsók egyike, mint például az első világháborúban 1918 augusztus 8-án angol támadásból bekövetkezett áttörése a német frontnak.

A jelen Dnyepr-csatában a Melitopolnál elért szovjet áttörés eldöntötte a nogaji síkság sorsát, a Krivojrogig hatolt áttörés eldöntötte volna a szűkebb Dnyepr-könyök (a Kremencsug—Krivojrog—Nikopol vonal és a Dnyepr által határolt terület) birtokat. Itt azonban bizonyos erőegyensúlyi állapot jött létre és így a csata holtpontra jutott. A Kiev felől megindult szovjet támadás — ha megfelelően tért nyert volna — dönthetett volna az egész Dnyepr-könyök (a Kiev—Cherson vonal és a Dnyepr által határolt) sorsa fölött. Nyilvánvaló ugyanis, hogy ha a Kiev felől előretört szovjet haderőcsoport eljutott volna Zsitomir—Berdicsev—Vinnica területébe, akkor a Dnyepr-könyökben lévő német erők ott nem maradhattak volna meg. Ki kellett volna térniük idejében a Bug, esetleg a Dnyeszter mögé.

Megjegyzendő azonban, hogy minden olyan áttörés, mint amilyen Kievnél is történt, a támadó számára azzal az elkerülhetetlen hátránnyal jár, hogy az áttörő csoport az oldalbiztosítás miatt legyezőszerűen szétágazik, arcvonala mindjobban kiszélesedik és ekként állandóan veszít erejéből és lendületéből. A gyengülést jelen esetben csak azzal lehet kiegyensúlyozni, ha a támadást állandóan táplálják a Dnyepr keleti partjáról átvont erők, ehhez pedig szükséges, hogy ilyen erők rendelkezésre álljanak.

Az áttörő támadásnak ilyen, legalább is átmeneti gyengülése, a kedvező időszak a védő számára, hogy tartalékaival — ha ilyenek még vannak — a legyező legfenyegetőbb szárnya ellen támadást intézzen. Az adott esetben ilyen támadás történt Faszto, majd Zsitomir irányában. Az utóbbi város már visszakerült német kézre. Ha sikerül a támadást Kievig kiterjeszteni, akkor a szovjet áttörő csoport jut igen kényes helyzetbe.

Ami a Krim-félszigetet illeti, ennek földi elszigetelődése még nem jelenti feladásának feltétlen szükségességét. Könnyen megvédhető. Északon csak a keskeny perekopi és a szintén keskeny genicsenszki földszoros kapcsolja össze a szárazfölddel. A tenger felől való támadásra csak a keresi tengersizoros nyújt kedvező lehetőséget. Más irányból való támadáshoz csapatszállító gőzökre volna szükség, de ilyenel elegendő számban a Szovjetunió nem rendelkezik. Itt inkább az a kérdés, hogy van-e a németeknek a Krimre szükségük?

1941-ben, mikor a támadó német arcvonal a Dnyepr maga mögött hagyta és továbbnyomult a Don felé, meg kellett szállani a Krímet, nehogy onnan a szovjet haderők oldalba kapják az arcvonalat.

1942-ben, mikor a német arcvonal a Dont átlépte és a Kaukázusba nyomult, igen nagy előnyt nyújtott a Krim mint ugródeszka a keresi szoroson át irányult támadáshoz, a kaukázusi Maikop felé.

1943 elején, mikor a német arcvonal kiürítette a Kaukázust, a Krímből ájtött erők megmaradtak a Kaukázus torkolatvidékén, állandóan fenyegetve a Kaukázust és oda jelentős szovjet erőket rögzítve.

Most azonban, hogy a német arcvonal a Dnyepr mögé ment vissza s már korábban a Kubán mentén lévő erők is hátrajöttek a Krímbe, ennek a félszigetnek vázolt hadászati jelentősége megszűnt, illetve csak akkor emelkednék jelentőségre, ha német részről még szándékoltnak a jövőben

egy előnyomulás a Donig vagy még tovább kelet felé. Ebben az esetben érdemes volna a Krímet tartani, de egyébként nem. A közel jövő megmutatja, hogy a német hadvezetés ebben a kérdésben miként döntött.

A keleti arcvonal eddigi harcaiból különösen két körülmény domborodik ki.

Az egyik a német hadvezetés nagyvonalúsága, ami megnyilvánul abban, hogy a kilométerek százaira rúgó mélységű területsávot felad, hogy rövidebb arcvonalban kevesebb erővel állíthassa meg a szovjet arcvonal támadását és egyben az olasz fegyverletétel okozta erőkiesést kiegyensúlyozza a keleten megtakarított erőkkel az olasz félszigeti arcvonalon, a Balkánon és mindenütt, ahol eddig olasz haderők álltak.

A másik pedig a szovjet arcvonal egészen rendkívüli életképessége. Tudjuk, hogy ez az arcvonal 1941-ben egyenesen szédítő arányú személyi és anyagi veszteségek elszenvedése után szinte darabokra töredezve ment vissza északi szárnyával Leningrádra, közepével Moszkva közelébe, déli szárnyával a Donec mögé. Mégis még a télen képes volt támadásba átmenni és Moszkva tágabb körzetét a német megszállás alól felszabadítani, ami méltán keltett az egész világon feltűnést. 1942-ben azonban a szovjet arcvonalnak újabb számos vereséget kellett elkönyvelnie. Igen súlyos veszteséggel végződött tavasszal egy a keresi félszigetről szándékolt előtörés, azután egy Charkov irányában végzett támadás. Nyáron a szovjet arcvonalnak megtámadott déli fele már nagyobb harc nélkül tért ki a Don középső folyása mögé, ettől délre elvesztette a Kaukázus legtermékenyebb részét és Sztálingrádnál a Volgáig volt kénytelen visszamenni. Senki sem gondolta volna, hogy 1942—43 telén forduljon a kocka s hogy a szovjetarcvonal déli szárnya valaha is átléphesse a Dnyepert. Szovjet offenzívával ugyan számolni lehetett, mikor angolszász haderők jelentek meg Francia-Észak-Afrikában, különösen pedig, mikor támadásba mentek át Tunisz, majd ennek elfoglalása után Olaszország ellen, ami tudvalevőleg előidézte az olasz fegyverletételt. Ez az utóbbi tény a keleti; arcvonalon is létrehozhatott egy olyan eltolódást az erőviszonyban, amelvét a szovjet haderő a sikerre való reménnyel kihasználhatott a támadásra Mindez a hadászat körébe vág és nem szorul részletesebb magyarázatra. Felderítésre szorul azonban az, hogy miként volt képes a szovjet arcvonal a hadviselés nézőszögéből legértékesebb területeinek 1941—1942-ben történt elvesztése után magát támadás elvégzésére szükséges mennyiségű és minőségű hadianyaggal ellátni és hogy miként volt képes a németek által elpusztított területen is előremozgásban maradni, utánszállítását rendezni, anélkül, hogy hadműveleti szünet közbeiktatására lett volna szüksége. Ilyen hadműveleti teljesítményre az újabbkori hadtörténelemben nincs példa. Az inkább megérthető, hogy a szovjet hadsereg jó tábormokokkal rendelkezik, mikor ilyenek kiválasztásához egy közel 200 milliós néptömegben, tekintet nélkül a származásra, válogathat. Gondoljunk csak Napoleon tábornagyaira. A 25 közül 7 (Brune, Lannes, Monier, Victor, Suchet, St. Cyr, Bessiéres) mint önkéntes lépett be a forradalmi hadseregbe, 9 (Oudinot, Murat, Jourdan, JSoult, Ney, Lefébre, Massena, Augerau, Bernadotte) a forradalom kitörésekor a régi — királyi — hadseregből altiszt volt. Mint tiszt csak 9 szolgált abban a hadseregben (Berthier, Moncey, Davoust, Kellermann, Pérignon, Serrurier, Mac-Donald, Marmont, Grouchy), A tábormagyi rangot elérte Davoust 34, Soult, Lannes és Ney 35, Murat és Bessiéres 38, Victor 40, Bernadotte 41 éves korában, stb. Vitéz katonák voltak valamennyien: Lannes és Bessiéres hősi halált halt, Oudinot hatszor sebesült meg, Ney alól 3 lovat lőttek ki a Waterloo-i csatában.

* *
*

Az olasz félsziget! arcvonalon — nem számítva az Észak-Olaszországot megszállva tartó német csapatokat — az erőviszony 1:2 az angolszászok javára.

Az eddig elért angolszász hadi sikerek azonban nem állanak arányban az erőviszonnyal. Szeptember 8-a, t. i. az amerikai 5. hadseregnek salemoi partraszállása óta november közepéig számított 10 hét alatt ez a hadsereg légvonalban mért 120 km-t, vagyis átlagosan napi 2 km-t haladt előre. A tőle jobbra álló angol 8. hadsereg tényeresége ugyan nagyobb volt, de nyilván csak azért, mert előnyomulása Reggio di Calabria és Tarento felől nem ütközött egészen Foggia vidékéig komolyabb ellenállásra. Ugyanekkor a szovjet arcvonal napi tényeresége felülmúlta az 5 km-t.

Az előnyomulás viszonylagos lassúságának oka abban rejlik, hogy az angolszász arcvonal csak arcban tudja magát előredolgozni a keskeny, most 120 km-es arcvonalon és hogy a vele szemben álló német erők jó védőállásokat találnak mind az Appenninek gerincén, mind az ettől a tengerig vonuló mély folyóvölgyeket kísérő magaslatokon, miközben szárnyaikat szilárdan támasztják a tengerre. A főlényes angolszász hajóhad ugyan biztosítani látszik azt a lehetőséget, hogy a német szárnyak mögé angolszász földi haderők hajóztassanak ki. Kisebb erőkkkel ilyen megkerülés már végrehajthatott, de nem tudni, hogy az angolszász hadvezetés miért nem tett kísérletet nagyobb — több hadosztályra rúgó — erő hasonló megkerülő alkalmazására. Az erő rendelkezésre állana a tuniszi és szicíliai harcokban szerepelt angol 1. és amerikai 7. hadseregben (amelyek közelebbi holléte ismeretlen), aztán a Giraud-féle francia hadseregben. Az ilyen vállalkozás ugyan kockázattal jár, ahogyan ezt a salernoi partraszállás tanúsítja, amikor német ellentámadás válságos helyzetbe sodorta az amerikai csapatokat. Lehet, hogy az angolszász hadvezetés nem akar sem embervért, sem hajótért kockáztatni, mikor a déli arcvonalat nem tekinti döntőnek. Ez az arcvonal fegyverletételre bírta Olaszországot, de hasonló hatást Németországgal szemben tőle már a földrajzi viszonyoknál fogva sem vár. Akkor már hatásosabbnak ígérkezne egy a Balkánon keresztül irányított támadás, mert ez megkerülné nemcsak a jelenlegi olasz félszigeti arcvonalat, hanem azt is, amelyet az Alpések gerince mentén képzelhetünk el. Ugyan a Balkán is nehéz hadműveleti terep, de nagy előnyt jelenthet az angolszászokra az a támogatás, amelyben a balkáni partizánok részesítenék és ami talán teljesen kiegyenlítené a terennehézségeket.

Egyelőre azonban csak azokat a nehézségeket látjuk, amelyeket a partizánok a megszálló csapatoknak okoznak. A partizánbandák működési területe a mai megnagyobbodott Horvátország, a megcsonkult Szerbia, Albánia és Görögország. A Horvátországban működő bandák katonai vezetés — Tito tábornok — alatt állnak és angolszász-szovjet irányítás szerint dolgoznak. Létszámukról nincs hivatalos adat. Német részről időnként közölt adatokból lehet következtetni, hogy időnként sokezernyi partizán garázdálkodik; rajtaütésekkel károsítja a megszálló csapatokat, hidakat és vasutakat robbant, stb. Működésük hatására bizonyos következtetést enged az osztrák-magyar haderőnek 1878. évi, Bosznia—Hercegovina megszállása céljából végzett hadjárata. A terep azonos a maival és most is azok az elemek — az 1878-as fölkelők unokái — szállanak szemben a megszálló csapatokkal. Akkor néhány török zászlóalj támogatta a 90.000 főre becsült fölkelőket, most a partizánok angol és szovjet támogatásban részesülnek, ami nyilvánul pénz és mindenféle fegyver, sőt harcikocsik szállításában, valamint a megszállók ellen intézett légi támadásokban.

1878-ban az osztrák-magyar hadvezetés azt hitte, hogy néhány hadosztállyal elnyomhatja a felkelőket. Ennek megfelelően Bosznia ellen a zágrábi

XIII. hadtestet (3 gyaloghadosztály, 1 lovasdandár), Hercegovina ellen egy önálló gyaloghadosztályt, azaz összesen 59 zászlóaljba és 14 lovasszázadba és 112 ágyút számláló tüzérségbe összefoglalt 75.000 főnyi haderőt, vonultatott. Számos ütközetre került a sor. Nagyobb ütközetek voltak Zepcenél (7000—8000 fölkelő ellen), Jajcénél (5000—6000 fölkelő ellen), Dolnja Tuzlánál, ahonnan egyik hadosztályunk több erős fölkelő banda elől a Boszna Völgyébe kitérni kényszerült, a 6000 fölkelő által védett Szarajevónál, aztán Hercegovinában Citluknál és Stolacnál (egyenként 5000 fölkelő ellen), stb.

A kezdetben mozgósított haderő nem is volt elégséges a fölkelés gyors elfojtására, Szarajevó bevétele után még két hadtestet kellett mozgósítani. Az így ii hadosztályra növekedett, 159 zászlóaljat, 30 lovasszázadot és 292 ágyút felölő hadsereg (ebben magyar 104 zászlóalj és 2 huszárezred) rövidesen teljes eredménnyel befejezte a megszállást. Az egész hadjárat 3 hónapot vett igénybe. A teljes veszteség 4800 fő volt és ebben magyar 2766 (485 halott, 2152 sebesült, 129 eltűnt). Az utolsó nagy ütközet színhelye Senkovic-Bandin volt, ahol egy hadosztályunk 7000 főnyi fölkelő bandát ugrasztott szét.

Az 1878-as eseményekből persze csak bizonyos tág korlátok között lehet a jelenlegi partizán tevékenység hatásaira és a leküzdésére szükséges erőfifetésre következtetni. Mindenekelőtt mások az útviszonyok. 1878-ban a fölkelők területén egyetlen épített utat sem lehet találni, míg ma a Balkánnak a partizánmozgalom által érintett (az 1878-asnál jóval nagyobb) területét vasutak és műutak szelik át, ami megkönnyíti a partizánok ellen latbavetett csapatok munkáját. Egy további lényeges különbség abban van, hogy míg annak idején a monarchia a gyors megszállás érdekében, valamint presztízis okokból is nagy erő latbavetését látta célszerűnek és az inzurgensek cselekedeteinek megtorlása általában enyhe volt, mert a monarchia a két tartományt véglegesen bekebelezni óhajtotta és ezért a lakosság megbékéltetését sem mellőzhette, addig ma ilyen megfontolások nem korlátozzák a partizánok ellen való eljárást. Igaz, hogy ennek is megvan a messzejövőre kiható hátránya, de pillanatnyilag a partizánmozgalom teljes elfojtása nem igényelne annyi erőt, mint 1878-ban.

Most már a legkomolyabban lehet számolni azzal, hogy az angolszászok 1944 elején komoly kísérletet tesznek Európa nyugati részén — a La Manche-szatorna déli partvidékén — az „igazi“ második arcvonala megalakítására. Ez a kísérlet előreláthatólag súlyos véráldozatokkal fog járni. A legkorszerűbben megerősített, igen jó csapatok által védett partvidékén való kiszállást csak valóban elsőrangú harci csapatok erőszakolhatják ki; igen nagy tengeri és légi fölény, erődítések megostromlásában kiválóan képzett műszaki alakulatok és mindezek felül még bőséges haditapasztalat szükséges az ilyen kivételesen nehéz támadás megkockáztatásához.

Több angol és amerikai tábornok és hadosztály már tapasztalatokat szerzett ilyen hadműveletek végrehajtásában. A múlt év vége felé történt az áthajózás Angliából és Amerikából Észak-Afrikába, majd onnan a folyó évben Szicíliaba s aztán az olasz félszigetre. Ezekben a harcokban két angol (az 1. és 8.) és két amerikai (az 5. és 7.) hadsereg szerepelt részben olasz, részben német csapatokkal szemben. A most az olasz félszigeten küzdő angol 8. és amerikai 5. hadsereg bizonyára a legjobban ismeri a német csapatokat és tudja, hogy miként lehet velük szemben boldogulni. Feltehető, hogy az angol szigetországból tervezett inváziós támadáshoz ezeknek a hadseregeknek bizonyos kötelékei beosztatnak, mert elképzelhetetlen volna, hogy az angol-

szász hadvezetés újonc hadseregeket szándékoznék Európa minden hadszínterét megjáró veterán csapatokkal szembeállítani.

Itt említjük meg, hogy Anglia miniszterelnöke a német haderőt 400 hadosztályra becsülte. Fel kell tételeznünk, hogy a jó angol kémiszolgálat a hadosztályok számát helyesen állapította meg, vagy legalább is keveset tévedett. Kár, hogy a miniszterelnök nem nyilatkozott ennek az erőnek elosztásáról, mert ebből kitűnt volna, hogy az angol vezérkar miként ítéli meg az egyes német arcvonalak erejét: mennyit vél keleten, az olasz félszigeten, a Balkánon, aztán nyugaton mint a leendő angolszász arcvonallal szembeállítandó tartalékot és mennyire becsüli a meghódított országok megszállóit. Abból azonban, hogy az 1944-es európai hadjáratot jósolja a legnagyobb véráldozatot követelőnek, arra a véleményére kell következtetnünk, hogy az angolszász második arcvonal ellen fellépő német erőket igen jelentékenynek tartja.

400 hadosztály igen nagy erő (hozzávetőleg 8 millió ember) és juthat belőle mindenhová és minden célra.

összehasonlításként szolgáljon, hogy Németország 1914 augusztusában 65 millió lélekre rúgó néperejéből 124 hadosztályegységet állított talpra egyenként 12 zászlóaljnyi gyalogsággal. 1917 tavaszán a német haderő 233½ hadosztályt számlált, egyenként 9 zászlóaljnyi gyalogsággal. Ebből volt a keleti arcvonalon 82, a nyugatin 151½ hadosztály. 1918 tavaszáig a hadosztályok száma 253-ra szaporodott. Az elosztásban alapvető változás állt be: a nyugati arcvonalon volt 193 hadosztály (szemben 173 ententehadosztállyal); a keleti arcvonalon megmaradt — az oroszokkal szemben — 46 hadosztály; Romániában és Macedóniában volt 14 hadosztály.

A Németbirodalom lakossága ma — a bekebelezett területekkel — 96 millió, s ebből tiszta német mintegy 80 millió. Minthogy a néperő kihasználása most szervezettebb és alaposabb, mint volt az első világháború alatt, a birodalom kétségtelenül kiállíthat 400 hadosztályt, még ha az idegen (cseh, lengyel stb.) anyanyelvű lakosságot fegyveres szolgálatra nem veszi is igénybe. Churchill ezért szükségesnek látta az angol népet figyelmeztetni arra, hogy a legvéresebb csaták még csak ezután következnek.

A helyzetképhez tartozik az is, hogy az angolszász hajótér ellen viselt küzdelemben a búvárnaszád a folyó év során elvesztette vezetőszerepét. Helyébe a repülőgép, valamint a német haditengerészet egyéb egységei léptek. Íme néhány tájékoztató adat!

1943 első negyedében német hatás elpusztított 2,024.000 tonna hajótér — a német hivatalos hadijelentés szerint. A búvárnaszádok ebben még 1.834.000 tonnával részesedtek, ami megfelel 90%-os részesedésnek.

A folyó év júliusától szeptemberig terjedő negyedév alatt elért együttes 1.242.000 tonnás eredményből a búvárnaszádok része csak 582.000 tonna (46%). Az egyes hónapok búvárnaszád eredménye így alakult: július 351.200, augusztus 142.000, szeptember 88.700 tonna.

Ezekből a hivatalos adatokból, valamint a búvárnaszád ellen vívott harc eredményeiből angolszász részen azt következtetik, hogy a búvárnaszádok már nem jelentenek valóban komoly veszedelmet az angolszász hajózásra.

A tény az, hogy a búvárnaszád több okból sem olyan fejlődésképes fegyver, mint a repülőgép. Hasonlóan ahhoz, mint a kormányozható léghajó és a repülőgép versenyében az utóbbi került ki győztesként, most a búvárnaszád és a repülőgép versenyében az utóbbi került az első helyre.

Az angolszászok tehát a maguk repülőgépeivel a második helyre szorították a bűvárnaszádot, de hajóforgalmuk védelmében a német repülőgépek ellen még nem találták meg a kellő ellenszert. Bizonyítja ezt egy angolszász csapatszállító hajókaraván ellen november első hetében a Földközi-tenger nyugati medencéjében intézett német légi támadás, amelynek 22 hajójából 13 esett áldozatul (elsüllyedt és súlyosan megrongálódott). Egy november második hetében végrehajtott légitámadás pedig 23 szállítóhajót részben elsüllyesztett, részben erősen megrongált. Mindenképpen figyelemreméltó, hogy Pantelleria, Szicília, Szardínia, Korzika és az olasz félsziget déli részének (és repülőtereinek) elfoglalása, aztán Malta és Gibraltár birtoka, továbbá fölényes angolszász légi haderők jelenléte az említett helyeken, valamint Észak-Afrikában nem biztosítják a Földközi-tenger nyugati medencéjében sem az angolszász hajózás zavartalanságát. Ezt a körülményt is számításba kell vennünk, ha egy angolszász invázió esélyeit mérlegeljük.

JULIER FERENC